

Asia: VN/1088/2025

Hallituksen esitys eduskunnalle laiksi ammatillisesta koulutuksesta annetun lain muuttamisesta ja siihen liittyviksi laeiksi (lukio- ja ammatillisen koulutuksen lukuvuosimaksut EU/ETA-valtioiden ulkopuolisille ja ammatillisen koulutuksen tilauskoulutus)

Lausunnonantajan lausunto

Lausunnon keskeinen sisältö

Pro Lukio ry kiittää mahdollisuudesta lausua ja keskittyy lausunnossaan lukiokoulutusta koskeviin muutoksiin.

Pro Lukio ry pitää ehdotettuja lakimuutoksia oikeansuuntaisina. Esitetyillä muutoksilla tilanne kokonaisuudessaan selkiytyy EU- ja ETA-maiden ulkopuolelta tulevien opiskelijoiden osalta. Samalla valtionosuusjärjestelmän rahoituksen käyttö selkiytyy ja yhdenmukaistuu eri koulutuksen järjestäjien kohdalla.

Pro Lukio ry näkee, että EU- ja ETA-maiden ulkopuolisten opiskelijoiden hakeutumisen lainsäädäntö ja käytännöt tulee olla mahdollisimman samankaltaiset korkea-asteella sekä toisella asteella, jotta Suomeen hakeudutaan opiskelemaan oikeista syistä ja oikeaan, ei helpoimmin maahan pääsyyn oikeuttavaan koulutukseen.

Pro Lukio korostaa, että tilauskoulutustoiminnan on oltava lasten hyvinvoinnin ja turvallisuuden näkökulmasta eettisesti ja sosiaalisesti kestävää.

Lausuntonne koskien ammatillisen koulutuksen tilauskoulutusta koskevia ehdotuksia

-

Lausuntonne koskien lukiokoulutuksen tilauskoulutusta koskevia ehdotuksia

Lakiehdotuksessa lukiolakia ehdotetaan muutettavan siten, että koulutuksen järjestäjä ei saa järjestää tilauskoulutusta, jos tilaajan tarkoituksena on välittää opiskelijoita tutkinto-opiskelijoiksi siten, että opiskelijoiden välittäminen on voittoa tavoittelevaa liiketoimintaa.

Koulutuksen tilaajalla on nykyisen lainsäädännön mukaisesti oikeus periä tilauskoulutukseen osallistuvilta opiskelijoilta tilaajan sijaintivaltion lainsäädännön tai oman käytäntönsä mukaisia maksuja. Nyt ehdotettavalla muutoksella maksujen suuruutta täsmennetään viittaamalla opiskelijan lähtömaan elinkustannuksiin, joihin nähden opiskelijalta perittävien maksujen tulisi olla kohtuullisia. Pro Lukio ry katsoo, että maksujen tulisi kuitenkin vastata mahdollisimman hyvin todellisia kuluja.

Lakiesityksen muutosehdotukset lukiokoulutuksen osalta vastaavat pääosin ammatillisesta koulutuksesta annettuun lakiin tehtävien muutosten sisältöjä ja näin yhtenäistävät periaatteita koko toisen asteen koulutuksen osalta sekä suhteessa korkeakouluihin. Perittävien maksujen ajankohta tulisi kuitenkin määritellä myös lainsäädännössä tarkemmin siten, että suorite tapahtuisi ennen koulutuksen alkamista ainakin osittain.

Lausuntonne koskien ammatillisen koulutuksen lukuvuosimaksuja koskevia ehdotuksia

-

Lausuntonne koskien lukiokoulutuksen lukuvuosimaksuja koskevia ehdotuksia

Pro Lukio kannattaa sitä, että nuorten lukiokoulutuksessa lukion rahoitusjärjestelmän kautta rahoitetaan vain Suomessa vakinaisesti asuvien oppivelvollisten sekä maksuttomuuden piiriin kuuluvien opiskelijoiden lukio-opintoja.

Mikäli valtio haluaa kuitenkin mahdollistaa yritysten tarjoaman kielikoulutuksen ja lukio-opiskelijoiden tuomisen EU ja ETA-maiden ulkopuolelta, toiminnan on oltava lasten hyvinvoinnin ja turvallisuuden näkökulmasta eettisesti ja sosiaalisesti kestävä. Lakimuutos toisi tällä hetkellä enemmän vastuuta koulutuksen järjestäjille ja kunnille.

Lisäksi on mahdollista, että opiskelijat voivat maahan saavuttuaan vaihtaa kuntaa. Tällöin vastuu opiskelusta siirtyy toiselle koulutuksen järjestäjälle kuin oli alun perin sovittu. Pro Lukio ry:n näkemyksen mukaan opiskelijan asumis- ja opiskelukunnan vaihtuessa on riskinä, että vastuutaho hämärtyy.

Pro Lukio ry on huolissaan yksin maahan tulleiden nuorten hyvinvoinnista ja turvallisuudesta. Opiskeluhuolto on tunnistanut toisen asteen opintojen vuoksi Suomeen muuttaneiden nuorten epäselvän aseman sosiaaliturvan piirissä. Pro Lukio ry katsoo, että opiskeluperusteisesti maassa

oleskelevien EU- ja ETA-maiden ulkopuolisten lasten ja nuorten vastuukysymyksiä tulisi arvioida tarkemmin. Epäselväksi jää, millä viranomaisella on vastuu ohjata ja tukea erityisesti alle 18-vuotiaita opiskeluperusteisesti maassa oleskelevia lapsia. Alaikäiset ja erityisesti ilman kotikuntaa olevat henkilöt ovat haavoittuvassa asemassa ja jopa alttiita väärinkäytöksille. Heidän asemaansa suhteessa sosiaaliturvaan, koulutuksen järjestäjän vastuuseen ja kunnan vastuuseen on järkevää selkiyttää ja arvioida osana lainvalmistelua.

Pro Lukio ry:n näkemyksen mukaan koulutuksen järjestäjän tulee pystyä käyttämään harkintaa opiskelupaikan myöntämisessä, kun kyseessä ovat ilman huoltajaa maahan muuttavat nuoret. Pro Lukio ry katsoo, että opiskelijaksiottopäätöksen on oltava ehdollinen, kunnes maassaoloperuste on pystytty tarkistamaan.

Lukuvuosimaksun maksuhetken ja opiskeluun perustuvan oleskeluluvan myöntämisen aikajärjestystä ja maksujen palauttamisen ehtoja olisi hyvä selvittää.

Lukuvuosimaksut tuovat koulutuksen järjestäjille uusia työtehtäviä. Esityksen mukaan koulutuksen järjestäjän on selvitettävä ulkomaalaisten opiskelijoiden kohdalla, onko opiskelija lukuvuosimaksuvelvollinen vai vapautettu siitä. Helpoimmillaan tämä onnistuu tarkastamalla opiskelijan oleskelulupakortti, mutta joissakin tilanteissa olisi tarpeellista selvittää henkilön ja hänen perheen kokoajansa oleskelulupahistoria Maahanmuuttovirastosta. Lisäksi koulutuksen järjestäjän on perittävä maksut ja seurattava, että opetukseen osallistuu ainoastaan sellaiset lukuvuosimaksuvelvolliset opiskelijat, jotka ovat suorittaneet lukuvuosimaksunsa. Edellä mainittu selvitys- ja seurantavastuu lisää koulutuksen järjestäjien hallinnollista työtä, joka pääasiassa ajoittuu muutenkin kiireiseen vaiheeseen lukuvuotta. Pro Lukio ry pitää tärkeänä, että tarvittavien tietojen (maassaolon peruste) selvittämisessä hyödynnettäisiin esityksessäkin mainitusti mahdollisimman laajalti automatisointia. Pro Lukio ry pitää tärkeänä, että selvittämiseen tarvittavien digitaalisten ratkaisujen tulisi olla koulutuksen järjestäjien käytössä lain voimaantullessa. Edelleen Pro Lukio ry pitää tärkeänä, että koulutuksen järjestäjille mahdollistetaan hakemusmaksun asettaminen lukuvuosimaksullisille hakijoille.

Pro Lukio ry:n näkemyksen mukaan tarvitaan valtakunnalliset, selkeät periaatteet lukuvuosimaksujen suuruudesta, jotka perustuvat koulutuksen järjestämisestä aiheutuneisiin todellisiin kustannuksiin. Pro Lukio ry pitää tärkeänä, että lukuvuosimaksullisten lukio-opiskelijoiden määrää seurataan vuosittain sekä kartoitetaan heidän hyvinvointiaan.

Lausuntonne koskien rahoituslain muutoksia

Uudistuksessa on huolehdittava, että lukiokoulutuksen saavutettavuus ei heikkene:

- Rahoituslaissa olevan lukiokoulutuksen keskimääräisen yksikköhinnan leikkauksen poistaminen.

- Käynnistettävä valmistelu lukiokoulutuksen rahoitusjärjestelmän uudistamiseksi, jotta rahoitusjärjestelmä kannustaisi koulutuksen järjestäjiä tekemään yhteistyötä.

Lausuntonne koskien oppivelvollisuuslakiin ehdotettavaa muutosta

Oppivelvollisuuslakiin ehdotettujen muutosten myötä vakinaisesti Suomessa asuvia oppivelvollisuusikäisiä EU/ETA-maiden ulkopuolisia nuoria kohdeltaisiin eri tavoin kuin muita vakinaisesti Suomessa asuvia oppivelvollisuusikäisiä nuoria. Tämä myös periaatteellisesti muuttaisi oppivelvollisuuslain nykytilaa, sillä nykytilanteessa kaikki vakinaisesti Suomessa asuvat alle 18-vuotiaat ovat oppivelvollisia ja oppivelvollisuudesta vapautuminen on perustunut oppivelvollisen tai hänen huoltajansa tai muun laillisen edustajansa omaan aloitteellisuuteen.

Lausuntonne koskien tiedonvaihto-oikeuksia

Pro Lukio ry kannattaa tiedonsaantioikeuksien lisääntymistä sekä lisääntyvää yhteistyötä Maahanmuuttoviraston kanssa.

Pro Lukio ry katsoo, että tietojen luovuttaminen Maahanmuuttovirastolle tulee lisäämään jonkin verran hallinnollista työtä oppilaitoksissa.

Mikäli esitys EU/ETA- maiden ulkopuolelta opiskeluperusteisesti Suomeen muuttavien opiskelijoiden lukuvuosimaksut tulevat voimaan, koulutuksen järjestäjän on ulkomaalaisten opiskelijoiden kohdalla selvitettävä, onko opiskelija lukuvuosimaksuvelvollinen vai vapautettu siitä. Helpoimmillaan tämä onnistuu tarkastamalla opiskelijan oleskelulupakortti, mutta joissakin tilanteissa olisi tarpeellista selvittää henkilön ja hänen perheenkokoajansa oleskelulupahistoria Maahanmuuttovirastosta. Lisäksi koulutuksen järjestäjän on perittävä maksut ja seurattava, että opetukseen osallistuu ainoastaan sellaiset lukuvuosimaksuvelvolliset opiskelijat, jotka ovat suorittaneet lukuvuosimaksunsa. Edellä mainittu selvitys- ja seurantavastuu lisää koulutuksen järjestäjien hallinnollista työtä, joka pääasiassa ajoittuu muutenkin kiireiseen vaiheeseen lukuvuotta. Pro Lukio ry pitää tärkeänä, että tarvittavien tietojen (maassaolon peruste) selvittämisessä hyödynnettäisiin esityksessäkin mainitusti mahdollisimman laajalti automatisointia. Pro Lukio ry pitää tärkeänä, että selvittämiseen tarvittavien digitaalisten ratkaisujen tulisi olla koulutuksen järjestäjien käytössä lain voimaantullessa.

Oleskelulupiin, maahanmuuttoon ja opiskelijaksi ottamiseen liittyvät tiedonvaihdot tulee tehdä sujuvaksi, nopeaksi ja helpoksi, jotta hallinnollista työtä ei kasaudu kohtuuttomasti ja kustannukset ovat ennakoitavissa. On myös kehitettävä toimintamalli, jolla samaan aloittajaryhmään tulevat opiskelijat saisivat oleskelulupapäätökset samaan aikaan.

Lakimuutos ei kuitenkaan poista laittoman maahanmuuton haasteita kokonaan. Erityisesti opiskelijavalinta ja hakijoiden taustojen selvittely vaatisi täsmennystä ja yksinkertaistamista, koska koulutuksen järjestäjällä ei ole tosiasiallisia mahdollisuuksia arvioida opiskelijavalintaprosessissa maahan tulon syytä tai hakijan maksukykyä, jolloin opiskelupaikan saamista voidaan kuitenkin hyödyntää toissijaisena maahan saapumisen perusteena.

Aro-Kuuskoski Tarja
Pro Lukio ry - Tarja Aro-Kuuskoski, puheenjohtaja